

Hercules

misstagets mästerverk

I år är det tio år sedan det senaste Hercules Boogie gick. Saligt i åminnelse, med saknad efterlängtat.

Det var ett på många sätt unikt arrangemang. Först och främst därför att det var första gången i världen en rent civil organisation – dessutom bara på klubbnivå – fick praktiskt taget obegränsad tillgång till två militära myndigheters hela resurser.

Det var så stort både i antal tillfällen, antal deltagare, antal länder, antal hopp och – antal fester.

Det utvecklades under 22 år till den slutliga, perfekta versionen av skojhoppning. En klassiker.

Men det startades av misstag.

Text Anders Bursell
Foton Anders Helgesson

Och det där att Hercules-kommittén i dåvarande Göteborgs Fallskärmsklubb fick "tillgång" kan diskuteras. Frågan är om det inte var tvärtom: att F7 och FJS fick tillgång till övningstillfällen och dessutom viss ersättning.

"Vi hade fått ytterligare fem plan då, i början av 80-talet", berättar dåvarande överstelöjtnanten och chefen för transportflygenheten, Åke Svedén. "Utbildningsbehovet var enormt. Boogiet var ett perfekt tillfälle. De flesta bodde i närheten (1985 flög man med fem (!) olika besättningar) och det var start-landning-start-landning dagarna i ända. Vi kunde

öva olika system, till exempel tröghetsnavigering. Och vi fick åtminstone lite betalt för det."

Under åren blev det sammanlagt 880 starter, 880 landningar och runt 1 500 finaler.

Att boogiet hamnade i Lidköping var också ett krav från F7.

Men för att hoppa ur ett militärt plan krävs militära hoppledare och hoppmästare, och de finns på bara ett ställe: Fallskärmsjägarskolan, FJS, i Karlsborg. Så F7 la tryck på FJS att ställa upp. Det är naturligtvis en historia som med kraft avisas av jägarna.

"Mja, så minns jag det inte", säger Claes Ljunggren, tidigare chefsinstruktör vid skolan och sedermera chef för moderregementet K3, dessutom både riksinstruktör och ordförande i Svenska Fallskärmsförbundet, SFF. "Det handlade om övningstillfällen, om att ställa upp för en frivillig försvarsorganisation, och om PR."

Möjligen var det alltså tvärtom med trycket. I vart fall svarade FJS ja först.

Myteriet

Om två individer på FJS skall hedras är de Björn Janderberg och Rolf Käck. Björn var, förutom vad han nu var i

Anders Helgesson.

Samma plan, ständigt nya hoppare. Bilden till vänster från -04 (notera propellrarna bara några meter bort), till höger från -85. Eran Hercules Boogie varade 22 år.

Boogie

844

84004

TV2 direktsände från boogiet tre gånger. På bilden har meteorologen John Pohlman just landat. Han läste väderrapporten under kalott. Tandempilot var Boo Östberg, året 1987.

tjänsten, också civil hoppare och en glad gemäng (är det fortfarande). Hans huvudsak för att tillsammans med andra hoppmästare och hoppledare driva frågan inför det första boogiet var att det hela verkade "kul".

Rolf Käck var å sin sida direkt underställd chefen för FJS, hade samma grad, var synnerligen erfaren hoppare både civilt och militärt. På ett som de närvarande ur kommittén uppfattade skulle bli ett rutinmöte med dem, chefen för FJS, chefsinstruktören för FJS, chefen för transportflygdivisionen och en jurist från Materieförvaltningen (som liksom "äger" flygplanen), blev chefen för FJS plötsligt synnerligen negativ, uppbackad av sin CI som sa blankt nej till fler bugin. Boogiet stod och föll. Då säger Käck:

"Jag kan inte hålla med chefen."

Därmed var saken avgjord och boogiet framtid räddad.

"Det var ett dramatiskt ögonblick", minns han nu 30 år senare.

Inget var självklart

Pittoreska inslag i samtalen med militären saknades inte.

1998 kallades kommittéordföranden Nisse Bernhardsson helt plötsligt till ett möte med F7:s flottiljchef – personligen.

"Nu är det kokta fläsket både stekt och grillat", tänkte han, orolig.

Men syftet var att meddela att flottiljen "med beklagande" måste ställa in boogiet 99 (ingen flygtid kvar, den hade gått åt till diverse internationella räddningsuppdrag) men att man "med glädje" kunde delta året därpå.

Markeringen chef direkt till chef var ett strålände betyg. Kommittén betraktades på alla sätt som en fullödig samarbetspartner.

Nina Wass, ordförande 02, och den första (enda) kvinnliga på posten, minns hur chefen för FJS höll på att vända i dörren när han upptäckte att hon var just – kvinna. "Men när den första chocken lagt sig gick samtalen hur bra som helst", berättar hon.

Vid ett tillfälle hittade en surkart till pärmvändare i någon stab någon bestämmelse om att försvaret inte fick konkurrera med civil luftfart. Det argumentet höll inte länge. Var fanns de civila herkarna?

Sommarlägret Gigantico

Hercules Boogie skulle inte alls bli ett boogie utan bara ytterligare ett sommarläger, om än med det häftigaste flygplanet.

"Vi satt några stycken i GFK (numera FKCG) och spånade", minns Martin Särn-

Hercules Boogie

Hercules Boogie var på sin tid en av världens största, mest välrenommerade och mest kända civila fallskärmsträffar utan något som helst tävlingsinslag. Enda syften: kul storformationshoppning, kul fester.

Det som gjorde det så fullständigt unikt var hopplanet, ett militärt Hercules. Och förutsättningen för det var ett internationellt kanske ännu mer unikt samarbete mellan en liten ideell fallskärmsklubb (inte ens ett nationellt förbund) och två militära myndigheter, F7 och FJS.

Boogiet gick i stort sett vartannat år från 1982 till 2004, och alltid på samma fält, Hovby utanför Lidköping. Antalet hoppare låg runt 600 (fler fick inte vara med) plus deras kompisar. Varje gång fanns deltagare från mellan 15 och 20 nationer på plats, inklusive sådana som USA, flera öststater, Australien och – Peru.

Antalet hopp denna enda vecka motsvarade runt 10% av den totala svenska hoppvolymen det året.

berger, ordförande -82, -85, -87 och -89. Redan dagen därpå var förfrågan iväg.

Faktum är att från första kontakt till körbeslut tog det bara tre månader.

"Även senare, på min tid, var militären ett under av beslutsförmåga", berättar Nisse Bernhardsson, ordförande -97 och -00. "Jag har saknat det senare i mitt civila liv som chef i industrin. Det hände att jag åkte från ett möte och undrade om vi verkligen var överens. Men det var bara några diskussioner om ansvar och vem som gör vad, och när boogiet startade dök FJS upp dagen innan med sina mannar och mackapärer, och exakt på sekunden, oavsett väder, dundrade en herka på några meters höjd över campen och väckte de sista bakfulla deltagarna."

Fördelningen av ansvar mellan F7, FJS och boogiet var fysiskt ner till metern. F7 skötte allt flygeri inklusive bränsle, brandskydd och bevakning. FJS stod för hoppningen från det hopparen steg in i planet till dess han lämnade det, inklusive spotting. FJS hade också synpunkter på riggarna och hopparnas kvalifikationer. Sådana detaljer struntade F7 i.

Klubben skötte resten, inklusive trafikledning och räddning. Eller i vart fall såg till att det fanns och betalade för det.

Fel, fel, fel!

Det första boogiet skulle alltså bli ett sommarläger, varken mer eller mindre.

"Kommittén bestod av duktiga hoppare", säger Martin Särnberger. "Vi var nog mer entusiastiska än kunniga."

Man kan säga att allt gick fel då, 1982. Det största misstaget var att ta in civila

Tp 84 Hercules

Hercules är ett transportflygplan för medellånga distanser. Det lastar cirka 20 ton eller, i vårt fall, 80 hoppare. Längd cirka 30 meter, höjd 11,5, vingspann 40, max startvikt 70 ton. Introducerades cirka 1955 men utvecklades och byggdes fortfarande.

Sverige hade som flest åtta stycken, alla baserade på F7 i Sätenäs strax utanför Lidköping.

Planet har fyra turbopropmotorer på vardera cirka 4500 hästkrafter. Stiget är imponerande: från rullstart till uthoppshöjd tar det bara cirka sju minuter. Uthopp sker över akterrampen, som är dryga tre meter bred.

Om någon klubb till äventyrs är spekulant kan meddelas att prislisten börjar på runt en kvarts miljard.

reservplan (framför allt en Fokker F27, 50 hoppare) för att klara det stora antalet deltagare. Civil och militär flygning passar helt enkelt inte ihop. Åtgärden snarare sänkte kapaciteten. (Senare infördes ett tak på 600 skydivers.)

Manifestet var helt manuellt, och skygods utnyttjade det och sina kontakter för att slinka emellan och kanske dubbelmanifestera – till alla andras irritation.

Camping låg på ett ställe, ilastning 300 meter bort och till "restauranten", duschar och toaletter var det 500 meter åt andra hållet.

Boogiet räddades av regn som svepte in allt i ett suddighetens töcken.

Mindre gör större

Hercules Boogie organiserades av Hercules-kommittén. Alla var medlemmar i dåvarande Göteborgs Fallskärmsklubb (nu FKCG), men klubben var egentligen inblandad enbart som namn på ett papper och som ekonomisk garant.

"För nästa boogie krympte vi kommittén till tre (3!) personer", berättar Martin. "Alla var hoppare, men också kompetenta yrkesmän på sina områden. Det gav en smidig beslutsordning och bra information."

Från första till sista var Hercules Boogie ett hobbyprojekt som drevs av ytterligt få personer. Att skaran utökades ju närmre man kom med budget-, personal- och verksamhetsansvariga chefer för diverse områden – manifest, ilastning, säkerhet, organisatörer, bild och fotografer, bar och partyn, bank (valutaväxling och kontantuttag på fältet!) och ekonomi, IT, info et cetera – och att truppen funktionärer vid genomförandet svälde till ett hundratal ändrar inte detta faktum: boogiet organiserades av färre än tio. Så var det alla år.

Det lokala samarbetet var alltid exemplariskt. Förplagnaden sköttes av Lidköpings Flygklubb utom vid de två sista.

"Flygplatschefen var en fixare av rang", säger Nisse.

Kommunen ställde upp med bland annat gratis inträde på badhuset – mycket uppskattat av hoppare som bodde en vecka på en leråker.

"Och polisen var imponerade", skrockar Leo Palmberg, ordförande -91, -93

Ordföranden genom åren

- 1982, 1985, 1987, 1989: Martin Särnberger
- 1991, 1993, 1995: Leo Palmberg
- 1997, 2000: Nisse Bernhardsson
- 2002: Nina Wass
- 2004: Patrik "Patte" Svantesson

Anders Helgesson.

och -95. 1 000 människor, många unga, från ett tjugotal länder, samlade på ett fält långt från ära och redlighet, och inte en enda liten uttryckning.

1985 var allt samlat, manifestet datererat, F7 tillät ilastning med propellrar-na igång – och solen sken en hel vecka.

Succén var given.

Medialt genomslag

Kommittén satsade stora resurser på information och PR. Hercules Boogie fick snabbt publicitet som överträffade militärens vildaste förhoppningar. Redan -85 dundrade TV2 in med OB-bussar, 50 man och en kändis-programledare för en timmes direktsändning. Kvälls-, riks- och

lokalpress, plus diverse obskyra herrtidningar och faktskt också en skvallerdamtidning, hakade på. Tilltaget uppskattades efter förtjänst av arméns och flygvapnets pressdetaljer.

Men viktigare ändå var att "syns du så finns du". Boogiet fanns. Hercules Boogie var ett faktum.

(Kortare tv-inslag förekom också -87, -89 och -95, men den sista gången av mer tragiska skäl: en dödsolycka. 2002 sände radion två timmar från boogiet.)

Hotet från SFF

Efter diskussionerna hos FJS inför boogiet -85 flöt samarbetet med militären friktionsfritt. Däremot fick kommittén

Bilden av ett unikt – världsunikt – samarbete mellan militär och civila organisationer: Björn Janderberg, legendarisk eldsjäl på FJS, och -02:s ordförande Nina Wass.

Hercules Boogie skulle bara bli ett sommarläger i raden. Fast häftigare. Så kan det gå.

Anders Helgesson.

Notera hur utspridda hopparna redan är. Hercules faller i cirka 130 knop, bra mycket snabbare än frifallshastighet.

Nästan från start var organiserade fester viktiga för boogiet. Här ett skumparty cirka år 2000.

problem med Svenska Fallskärmsförbundet vid två tillfällen, incidenter eller snarare krav från SFF som båda gångerna var nära att stoppa boogiet.

Första gången var också inför -85. Då krävde SFF att de skulle stå som arrangörer. Kommittén, som kände sina pappenheimer, insåg att det handlade om två styrelsemedlemmars personliga, interna-

tionella karriärambitioner. Eftersom det ändå var kommittén som skulle göra hundjobbet vägrade man blankt.

Då nöjde sig SFF med att kräva tio procent av intäkterna. Samma sak. Insyn med följande kontroll och krav var ingen intresserad av – den möjligheten hade inte ens GFK.

Sex år senare gjorde SFF ett sista

försök, men den här gången gick man (= han) direkt på militären. Eftersom de ogärna lagar något som är helt blev svaret enkelt: kommittén eller inget boogie alls. SFF återkom aldrig mer.

Utvecklingen

Därmed var Hercules Boogie i Lidköping, efter många problem och många bakslag under tio år, etablerat.

Basorganisationen hade satt sig. Samarbetena fungerade. I fortsättningen kunde kommittén ägna sin kraft åt att utveckla hoppningen – och festerna. ■

I nästa nummer av SFS: "Världens bästa storformationsboogie – trots världens sämsta väder".

Filmer på nätet

Kommittén gjorde två egna filmer från boogiena -85 och -04. Bägge finns på nätet. Se dem, notera utvecklingen – och känn stämningen.

Sök Hercules Boogie 1985 på Youtube. Observera att det är två delar. Länken till den andra kommer i nästa nummer, men den som letar skall finna.

En verklig hudskrynkla, riktig Hercules-porr, är Peter Degerfeldts korta film från 1995. Sök "C-130 & Skydivers" på Facebook!

